

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І.МЕЧНИКОВА
Кафедра культурології

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор

(Майя НІКОЛАЄВА)

2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОБРАЗНИЙ СВІТ СМІХОВОЇ КУЛЬТУРИ

Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський) _____

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки _____

Спеціальність 034 Культурологія _____

Освітньо-професійна програма Культурологія _____

Робоча програма навчальної дисципліни «Образний світ сміхової культури». Одеса, ОНУ, 2024. 9 с.

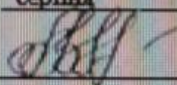
Розробники: Ковальова Ніна Іванівна, кандидат філософських наук, доцент кафедри культурології,
Левченко Віктор Леонідович, кандидат філософських наук, доцент кафедри культурології.

I

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри культурології

Протокол № 1 від "30" серпня 2024 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(Віталія ГОТИНЯН-ЖУРАВЛЬОВА)

(ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Погоджено із гарантом ОПП «Культурологія»

(підпис)

(Ірина СУМЧЕНКО)

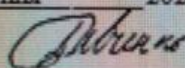
(ім'я ПРІЗВИЩЕ)

I

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету історії та філософії

Протокол № 1 від "31" серпня 2024 р.

Голова НМК

(підпис)

(Галина ЛЕВЧЕНКО)

(ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Протокол № від " " 20 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(ім'я ПРІЗВИЩЕ)

(ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Протокол № від " " 20 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(ім'я ПРІЗВИЩЕ)

(ім'я ПРІЗВИЩЕ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		Очна форма навчання	Заочна форма навчання
Загальна кількість: кредитів – 3 годин – 90 змістових модулів – 2	Галузь знань <u>03 – Гуманітарні науки</u> Спеціальність <u>/ 034 Культурологія</u> Спеціалізації: <u>немає</u> Рівень вищої освіти: <u>Перший (бакалаврський)</u>	Дисципліна вільного вибору	
		Рік підготовки:	
		3-й	4-й
		Семестр	
		6-й	8-й
		Лекції	
		20 год.	18 год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	0 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		54 год.	72 год.
		Форма підсумкового контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета. Метою дисципліни «Образний світ сміхової культури» є вивчення здобувачами вищої освіти феномену сміху та сміхової культури, що має важливе значення в системі гуманітарної підготовки. Знайомство з основними теоретичними поняттями гелології, історичними етапами існування сміху в культурі та мистецтві, знайомство із дослідницькою вітчизняною та зарубіжною літературою допоможе їм визначити, класифікувати і впорядкувати велике різноманіття форм людської діяльності, що пов'язані із сміхом та сміхової культурою.

Завдання. Основними завданнями навчальної програми є:

- підвищення загальноосвітнього і культурного рівня здобувачів вищої освіти;
- формування широкого гуманістичного світогляду;
- навчальне засвоєння дослідження сміху від давнини до сучасності;
- розкриття сутності сміху та комічного як специфічної форми сучасної культуротворчості;
- ознайомлення з основними досягненнями вітчизняної та світової гелології та літератури з дослідження феномену сміху;
- формування світогляду і наукового способу осмислення проблем суспільного життя;
- формування цілісного, концептуального бачення феномену сміху та комічного для розуміння конкретних проблем і питань сучасного мистецтва та суспільства.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

а) інтегральної - здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі й практичні проблеми у галузі професійної діяльності культуролога або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій і методів культурології, а також характеризується комплексністю та невизначеністю умов;

б) загальних (ЗК):

- ЗК 02. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;
- ЗК 03. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- ЗК 06. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності;
- ЗК 12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі

розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;

в) спеціальних (фахових) (СК):

- СК 01. Здатність презентувати результати професійної діяльності в усній та письмовій формі, надавати відповідну аргументацію;
- СК 03. Здатність критично аналізувати культурні явища та процеси з використанням загальнонаукових та спеціальних наукових методів;
- СК 04. Здатність розуміти та інтерпретувати джерела культури (писемні, речові, візуальні) з урахуванням різних контекстів (історичного, соціального, антропологічного, політичного, релігійного, екологічного тощо);
- СК 05. Здатність використовувати різноманітні джерела інформації та методологічний апарат культурології для виявлення, аналізу культурних потреб суспільства;
- СК 09. Здатність оцінювати матеріальну та духовну цінність об'єкта культурної спадщини різних історичних періодів та географічних ареалів;
- СК 10. Здатність популяризувати знання про культуру та поширювати інформацію культурологічного змісту використовуючи сучасні інформаційні, комунікативні засоби та візуальні технології.

Програмні результати навчання (ПРН):

- ПРН 05. Збирати, упорядковувати та аналізувати інформацію щодо культурних явищ, подій та історико-культурних процесів.
- ПРН 08. Інтерпретувати культурні джерела (речові, друковані, візуальні, художні) з використанням спеціальної літератури та визначених методик, аргументовано викладати умовиводи щодо їх змісту.
- ПРН 10. Розпізнавати та класифікувати різні типи культурних продуктів, визначати їх якісні характеристики на основі комплексного аналізу.
- ПРН 13. Презентувати знання про культуру відповідно до спеціалізації представників різних професійних груп та здобувачів освіти.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен **знати**:

- основні форми сміху та комічного у мистецтві;
- основні історичні етапи розвитку у дослідженні феномену сміху;
- основні досягнення вітчизняної та зарубіжної гуманітаристики з вивчення природи сміху та сміхової культури;

вміти:

- аналізувати специфіку комічного в конкретних прикладах мистецтва;
- пояснювати цілі і завдання, що вирішує митець у використанні сміхової образності;
- аналізувати тенденції розвитку сміхової культури в сучасному суспільстві.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Сміх як об'єкт філософської та наукової рефлексії.

Тема 1. Природа сміху та сміхової культури, предмет дисципліни «гелологія».

Предмет, задачі і структура курсу. Рекомендована література. Поняття гелології як галузі теоретичного і практичного гуманітарного знання. Інтердисциплінарна природа гелології.

Феномен сміху як предмет дослідження гелології. Сміх між соціумом і біологічною природою. Сучасна етологія та антропологія про природу сміху.

Походження сміху. Від лоскоти до гумору. Сміх, гумор, мозок. Філогенез сміху та гумору. Ігрова та семантичні теорії походження сміху. Іронія та гумор як два типи гри зі знаками.

Тема 2. Античні теорії сміху.

Давньогрецьке ставлення щодо сміху. Іронія Сократа і Платона. «Поетика» Аристотеля як перша спроба філософської дефініції сміху та комічного. Комічне та потворне.

Антична комедія (Аристофан). Антична сатира. Античні пародії та перверсії (Апулей, Петроній та інші). Особливості карнавалізації античного ставлення щодо серйозного (античний сімпосіон).

Тема 3. Середньовічне та ренесансне ставлення до сміху.

Християнське ставлення до сміху. Посмішка Христа. Амбівалентність середньовічної сміхової культури. Францисканський сміх. Сміх юродивих. Комічне та сміхове у Середньовічній та ренесансній мистецтві (Еразм Роттердамський, С. Брандт, Бокачо, Ф. Рабле, М. Монтень, П. Брейгель, В. Шекспір та інші).

Тема 4. Сміхова культура доби Модерну.

Гносеологічні та соціальні причини смислового переформатування концептів «дотепність» і «гумор» в епоху раннього Європейського Модерну. Рационалістична філософія про природу сміху. Критика Декартом і Мальбраншем ренесансного відношення до сміху. Рационалізм класицистської комедії (Мольєр).

Сміх як ілюзорне ставлення до іншого з позиції переваги над його становищем (Т. Хобс).

Тема 5. Сміхова культура доби Просвітництва.

Дотепність і гумор як важливі якості шляхетної людини (Шефтерсбері). Роль дотепності в розшуку істини (Дж. Локк). Просвітницька сатира (Вольтер, Свіфт, Філдінг та інші). Кантівське вчення про сміх.

Змістовий модуль 2. Сміх та сміхова культура.

Тема 6. Романтичне ставлення до сміху.

«Підготовча школа естетики» Жан-Поля як перехід від просвітницьких до романтичних установ щодо вивчення природи сміху. Смішне та піднесене. Задоволення від смішного. Різниця між сатирою та комічним. Епічний, драматичний та ліричний гумор. Аналітика дотепності.

Романтична іронія, її різниця від інших різновидностей іронії. Іронія в творчості Гофмана, Клейста, Вакенродера.

«Весела наука» Ф. Ніцше та її рефлексія на природу смішного.

Тема 7. Психологічна концепція сміху та смішного.

«Дотепність та її ставлення до несвідомого» З. Фрейда. Тенденції дотепності. Механізм задоволення та психогенез дотепності. Мотиви дотепності. Ставлення дотепності щодо сновидіння та несвідомого. Дотепність та різновидності комічного.

Тема 8. Інтуїтивістська концепція сміху та смішного.

«Сміх» А. Бергсона. Сміх як ефект від підміни живого механічним. Комізм форм і комізм жестів і рухів. Комічні мовлення. Прийоми комічного – повторення, інверсія, інтерференція серій. Комічні характери.

Тема 9. Народна сміхова культура.

Фольклор про обрядову форму сміхової культури. Жарти та ритуали як народні сміхові засоби. Похабна поведінка як прояв народної сміхової культури.

Амбівалентність культури. Народна сміхова культура як важлива царина культури. Гротескне тіло і гротескна драма. Карнавалізація життя. Матеріально-тілесний низ.

Анекдот як народний сміховий жанр. Різновиди анекдотів. Етнічний анекдот.

Тема 10. Сміх та смішне у мистецтві.

Природа комічного. Комічне як категорія естетики. Комічне та смішне. Присутність смішного та комічного у різних видах мистецтва. Комічні жанри. Природа комедії. Сміхова культура і авантюристський роман. Роль пародії у розвитку художніх смаків. Гумор та сатира. Епіграма як сатирична реакція на дійсність. Бурлеск, шарж, карикатура. Комічне у жанровому та портретному живопису. Комічне у музики. Комічні музичні жанри.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Очна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п/с	лаб	ср		л	п/с	лаб	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Сміх як об'єкт філософської та наукової рефлексії.										
Тема 1. Природа сміху та сміхової культури, предмет дисципліни «гелологія»	9	2	2		5	9	2			7
Тема 2. Античні теорії сміху	9	2	2		5	9	2			7
Тема 3. Середньовічне та ренесансне ставлення до сміху	9	2	2		5	9	2			7
Тема 4. Сміхова культура доби Модерну	9	2	1		6	9	2			7
Тема 5. Сміхова культура доби Просвітництва	9	2	1		6	9	2			7
Разом за змістовим модулем 1	45	10	8		27	45	10			35
Змістовий модуль 2. Сміх та сміхова культура.										
Тема 6. Романтичне ставлення до сміху	9	2	2		5	9	2			7
Тема 7. Психологічна концепція сміху та смішного	9	2	2		5	9	2			7
Тема 8. Інтуїтивістська концепція сміху та смішного	9	2	2		5	9	2			7
Тема 9. Народна сміхова культура	9	2	1		6	9	1			8
Тема 10. Сміх та смішне у мистецтві	9	2	1		6	9	1			8
Разом за змістовим модулем 2	45	10	8		27	45	8			37
Усього годин	90	20	16		54	90	18			72

5. Темі семінарських занять

№	Назва теми	Кількість
---	------------	-----------

з/п		годин
1	Природа сміху та сміхової культури, предмет дисципліни «гелологія»	2
2	Античні теорії сміху	2
3	Середньовічне та ренесансне ставлення до сміху	2
4	Сміхова культура доби Модерну	1
5	Сміхова культура доби Просвітництва	1
6	Романтичне ставлення до сміху	2
7	Психоаналітична концепція сміху та смішного	2
8	Інтуїтивістська концепція сміху та смішного	2
9	Народна сміхова культура	1
10	Сміх та смішне у мистецтві	1

6. Теми практичних занять.

Практичні заняття не передбачені.

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми/ види завдань	Кількість годин	
1	Природа сміху та сміхової культури, предмет дисципліни «гелологія» /1, 2	5	7
2	Античні теорії сміху / 1, 2	5	7
3	Середньовічне та ренесансне ставлення до сміху /1, 2	5	7
4	Сміхова культура доби Модерну /1, 2	6	7
5	Сміхова культура доби Просвітництва /1, 2	6	7
6	Романтичне ставлення до сміху /1, 2	5	7
7	Психоаналітична концепція сміху та смішного /1, 2	5	7
8	Інтуїтивістська концепція сміху та смішного /1, 2	5	7
9	Народна сміхова культура / 1, 2	6	8
10	Сміх та смішне у мистецтві /1, 2	6	8
	Разом	54	72

До самостійної роботи відноситься:

[1] – підготовка до лекцій, семінарських занять;

[2] – написання рефератів, есе, підготовка відеопрезентацій.

9. Методи навчання

Під методами навчання розуміють способи навчальної роботи викладача та організації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів з метою вирішення різноманітних дидактичних завдань, спрямованих на оволодіння матеріалом, який потрібно засвоїти. У ході читання дисципліни використовуються методи навчання, які притаманні системі вищої академічної освіти. Серед них найтрадиційнішим залишається пояснювально-ілюстративний метод, у межах якого викладач допомагає здобувачам здобути знання завдяки аудиторній роботі. Вона поділяється на дві складові – засвоєння теоретичного матеріалу під час прослуховування лекцій та практичних занять, на яких здобувачі репродукують отримані знання і демонструють вміння засвоїти матеріал, запропонований викладачем для самостійного опрацювання.

Окрім вищевикладеного методу, використовується метод проблемного викладення. Він допомагає, використовуючи практику активної полеміки, формувати вміння здобувача критично ставитися до вивченої літератури, заслуханих на семінах рефератах і доповідях, лекційного курсу. Викладач, поставивши навчальне завдання, формулює пізнавальну мету, а потім, розкриваючи систему доведень, порівнюючи погляди, різні підходи, показує спосіб розв'язання поставленого завдання. Вивчаючи окремі теми, використовується й дослідницький метод, який передбачає організацію активного пошуку розв'язання висунутих пізнавальних завдань, аналізуючи відео-фотоматеріали й роблячи самостійні висновки.

10. Форми контролю і методи оцінювання

(у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Методи поточного \ періодичного контролю: усне опитування, оцінювання доповідей та презентацій.

2. Підсумковий контроль: залік в усній формі.

Протягом засвоєння навчальної дисципліни здобувачі мають можливість накопичувати бали за рахунок виконання різних форм роботи. Вони порівню розподіляються, а потім підсумуються.

Змістовий модуль:

- робота на лекціях та семінарських заняттях (76 балів);

- захист реферату, відеопрезентацій. (7 балів);

- перевірка есе (7 балів).

Критерії оцінювання результатів навчання. Критерії оцінювання – це ознака, на основі якої проводиться оцінювання будь-чого і яка є мірою оцінки. Критерії оцінювання визначаються за допомогою якісних показників та ознак, що демонструють рівень сформованості навчальних досягнень здобувачів вищої освіти і трансформуються в оцінку згідно затвердженої шкали. Результати академічної успішності здобувачів виставляються у вигляді оцінки за національною шкалою, 100-бальною та шкалою ЄКТС.

У таблиці нижче наведено загальні критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти:

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач освіти	
Відмінно 90 - 100	У повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано викладає під час усних виступів; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань.	Повно та ґрунтовно засвоїв всі теми навчальної програми, вмів вільно та самостійно викласти зміст всіх питань програми навчальної дисципліни, розуміє її значення для своєї професійної підготовки, проявляє творчий підхід до виконання індивідуального завдання при виконанні самостійного завдання, повністю виконав усі завдання кожної теми та поточного контролю в цілому.
Добре 85 - 89	Недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв окремі питання робочої програми. Вміє самостійно викласти зміст основних питань програми навчальної дисципліни.	Виконав завдання кожної теми та поточного контролю в цілому, має стійкі навички виконання завдання.
Добре 75 - 84	Недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв деякі теми робочої програми, не вміє самостійно викласти зміст	Окремі завдання кожної теми та поточного контролю в цілому виконав не повністю.

	деяких питань програми навчальної дисципліни.	
Задовільно 70 – 74	Володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.	Засвоїв лише окремі теми робочої програми. Не вміє вільно самостійно викласти зміст основних питань навчальної дисципліни Окремі завдання кожної теми контролю не виконав.
Задовільно 60 - 69	Засвоїв лише окремі питання навчальної програми. Не вміє достатньо самостійно викласти зміст більшості питань програми навчальної дисципліни.	Виконав лише окремі завдання кожної теми та контролю в цілому.
Незадовільно з можливістю повторного складання 35 - 59	Володіє навчальним матеріалом поверхнево й фрагментарно (без аргументації та обґрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; під час відповіді допускає суттєві помилки.	Не засвоїв більшості тем навчальної програми не вміє викласти зміст більшості основних питань навчальної дисципліни. Не виконав більшості завдань кожної теми та контролю в цілому.
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни 0-34	Не володіє навчальним матеріалом.	Не засвоїв навчальної програми, не вміє викласти зміст жодної теми навчальної дисципліни, не виконав контролю.

11. Питання для підсумкового контролю

1. Поняття гелології як галузі теоретичного і практичного гуманітарного знання.
2. Інтердисциплінарна природа гелології.
3. Феномен сміху як предмет дослідження гелології.
4. Сміх між соціумом і біологічною природою.
5. Сучасна етологія та антропологія про природу сміху.
6. Походження сміху. Від лоскоту до гумору. Сміх, гумор, мозок.
7. Філогенез сміху та гумору.
8. Ігрова та семантичні теорії походження сміху. Іронія та гумор як два типи гри зі знаками.
9. Іронія Сократа і Платона.
10. «Поетика» Аристотеля як перша спроба філософської дефініції сміху та комічного. Комічне та потворне.
11. Антична комедія (Аристофан).
12. Антична сатира.
13. Античні пародії та перверсії (Апулей, Петроній та інші).
14. Християнське ставлення до сміху. Посмішка Христа.
15. Амбівалентність середньовічної сміхової культури. Францисканський сміх. Сміх юродивих.
16. Комічне та сміхове у Середньовіччя та ренесансній мистецтві (Еразм Роттердамський, С. Брандт, Бокачо, Ф. Рабле, М. Монтень, П. Брейгель, В. Шекспір та інші).
17. Гносеологічні та соціальні причини смислового переформатування концептів «дотепність» і «гумор» в епоху раннього Європейського Модерну.
18. Раціоналістична філософія про природу сміху. Критика Декартом і Мальбраншем ренесансного відношення до сміху.
19. Раціоналізм класицистської комедії (Мольєр).
20. Сміх як ілюзорне ставлення до іншого з позиції переваги над його становищем (Т. Хобс).
21. Дотепність і гумор як важливі якості шляхетної людини (Шефтсбері). Роль дотепності в розшуку істини (Дж. Локк).
22. Просвітницька сатира (Вольтер, Свіфт, Філдінг та інші).
23. Кантівське вчення про сміх.
24. «Підготовча школа естетики» Жан-Поля як перехід від просвітницьких до романтичних установ щодо вивчення природи сміху.
25. Романтична іронія, її різниця від інших різновидностей іронії.
26. «Весела наука» Ф. Ніцше та її рефлексія на природу смішного.
27. «Дотепність та її ставлення до несвідомого» З. Фрейда.
28. «Сміх» А. Бергсона. Сміх як ефект від підміна живого механічним.
29. Комізм форм і комізм жестів і рухів.
30. Комічні мовлення. Прийоми комічного – повторення, інверсія, інтерференція серій.
31. Комічні характери.
32. Фольклор про обрядову форму сміхової культури. Жарти та ритуали як народні сміхові засоби.
33. Народна сміхова культура як важлива царина культури.
34. Гротескне тіло і гротескна драма. Карнавалізація життя. Матеріально-тілесний ніз.
35. Анекдот як народний сміховий жанр. Різновиди анекдотів. Етнічний анекдот.
36. Природа комічного. Комічне як категорія естетики. Комічне та смішне.
37. Присутність смішного та комічного у різних видах мистецтва.
38. Комічні жанри. Природа комедії.
39. Комічне у жанровому та портретному живопису.
40. Комічне у музики. Комічні музичні жанри.

12. Розподіл балів, які отримують здобувачі ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ

Види навчальної роботи	Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2		
	Кількість балів за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів (максимальна)	Кількість балів за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів (максимальна)
Поточний контроль на лекціях	2	5	10	2	5	10
Семінарські заняття	7	4	28	7	4	28
Разом			38			38
Разом	76					
Оцінка самостійної						

роботи:						
Есе	7	1	7			
Реферат, відеопрезентація				7	1	7
Разом	14					
Залік	10					
Підсумкова сума балів	100					

Поточний контроль										Презентація самостійної роботи- дослідження (реферату, есе)	Підсумковий контроль (залік)	Сума балів
Змістовий модуль № 1					Змістовий модуль № 2							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10			
9	9	9	5,5	5,5	9	9	9	5,5	5,5			
Усього за модулем 1: 38					Усього за модулем 2: 38					14	10	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для заліку	
90 – 100	A	зараховано	
85-89	B		
75-84	C		
70-74	D		
60-69	E		
35-59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання	
0-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	

13. Навчально-методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни «Образний світ сміхової культури». Одеса: ОНУ, 2024. 9 с.
2. Левченко В. Л. Образний світ сміхової культури. Методичні вказівки до спецкурсу для студентів філософського факультету. Одеса: ОНУ, 2016. 23 с.
3. Плани семінарських занять.

14. Рекомендована література

Основна

1. Кант І. Критика сили судження / пер. Віталій Терлецький. Київ, Темпора, 2022. 906 с.
2. Левченко В. Л. Образний світ сміхової культури. Методичні вказівки до спецкурсу для студентів філософського факультету. Одеса: ОНУ, 2016. 23 с.
3. Ковальова Н. І., Левченко В. Л. Межі смішного: провокація як трансгресія (на матеріалах музично-драматичного мистецтва) // Δόξα/Докса: Зб. наук. праць з філософії та філології. Вип. 1 (31), Одеса, 2019.
4. Ковальова Н. І., Левченко В. Л. Трансформація глядацьких реценцій комічного в епоху Модерну: історична перспектива і методологічні підвалини // Epistemological studies in philosophy, social and political science. Вип. 3(1). Дніпро: ДНУ, 2020. С. 62-67.
5. Ніцше Ф. Весела наука / пер. з нім. В.Б. Чайковського. Харків: Фоліо, 2020. 284 с.
6. Сміх в світі смислу / під ред. В. Левченка // Δόξα/ Докса. Збірник наукових праць з філософії та філології. Вип. 1(25). Одеса: Акваторія, 2016, 204 с.
7. Сміх та сміхова культура / під ред. В. Левченка // Δόξα/ Докса. Збірник наукових праць з філософії та філології. Вип. 2(34). Одеса: Акваторія, 2019, 260 с.
8. Сміх як інтелектуальна розвідка: семантика та герменевтика смішного – 1 / під ред. В. Левченка // Δόξα/ Докса. Збірник наукових праць з філософії та філології. Вип. 1(33). Одеса: Акваторія, 2020, 306 с.
9. Сміх як інтелектуальна розвідка: семантика та герменевтика смішного – 2 / під ред. В. Левченка // Δόξα/ Докса. Збірник наукових праць з філософії та філології. Вип. 2(34). Одеса: Акваторія, 2020, 294 с.
10. Сміхова культура: багатомірність втілення / під ред. В. Левченка // Δόξα/ Докса. Збірник наукових праць з філософії та філології. Вип. 1(39). Одеса: Акваторія, 2023, 192 с.

Додаткова

1. Бергсон А. Сміх. Київ: Дух і Літера, 1994.
2. Буцикіна Є. Сміх як комунікація (в реценції Ф. Ніцше і А. Бергсона Ж. Батаєм) // Δόξα/Докса: Зб. наук. праць з філософії та філології. Вип. 2(34). Одеса, 2020. С. 8-19.
3. Золотарьова К. С., Левченко В. Л. Коли буддистська пластика посміхається // Δόξα /Докса: Зб. наук. праць з філософії та філології. Одеса, 2023. Вип. 1(39). Сміхова культура: багатомірність втілення. С. 110-123.
4. Ковальова Н. І., Левченко В. Л. Абсурд та оптика комічного в музичному театрі XX-XXI ст. // Δόξα / Докса. Збірник наукових праць з філософії та філології. Вип. 1(33). – Одеса: “Акваторія”, 2020. С. 149-157.
5. Левченко В. Л. Художня провокація як виразний засіб у сучасному музичному театрі // II Верніковські читання (2022): Матеріали Наукових читань пам'яті Марата Вернікова / відп. ред. В. Л. Левченко. Одеса: Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, 2022. С. 46–50. (0,3 д.а.). http://liber.onu.edu.ua/pdf/vernyk_chyt_2022.pdf
6. Пон А. Ingenium / Пер. с франц. О. Хоми // Європейський словник філософії: Лексикон неперекладностей, під ред. Б. Кассен. Т. 2. К.: Дух і літера, 2011. С. 108–132.
7. Сміх та смішне: множина виміру / під ред. В. Левченка // Δόξα/ Докса. Збірник наукових праць з філософії та філології. Вип. 1(17). Одеса: Акваторія, 2012, 126 с.

- Levchenko V., Kovalova N. The Boundaries of Funniness and the Dilution of Audience Identity in the Musical-Dramatic Art // *Galactica Media: Journal of Media Studies*. Vol. 3, No 3 (2021), pp. 61-82 (<https://galacticamedia.com/index.php/gmd/issue/view/11>)
- Levchenko V., Raikher K. The Estonian and Ukrainian Conference on the Nature of Laughter // *The Yearbook of Balkan and Baltic Studies* Vol. 7 No. 1 (2024): <https://doi.org/10.7592/YBBS7.14>.
- Zolotarova K., Levchenko V. When Buddhist Sculpture Smiles // *Symposium Visual Rhetorics of Humour: Using and Forming an Iconography of Stereotypes*. Tartu, 2024. P. 29.

15. Електронні інформаційні ресурси

- Бібліотека ОНУ ім. І.І. Мечникова - <http://lib.onu.edu.ua/>
- Сайт ОНУ ім. І.І. Мечникова - <http://www.onu.edu.ua/ru/index.html>
- Одеська національна наукова бібліотека - <http://odnb.odessa.ua>
- Одеська обласна універсальна наукова бібліотека ім. М. С Грушевського - <https://biblioteka.od.ua>
- Бібліотека ім. В.Вернадського - <http://www.nbuv.gov.ua/>
- Бібліотека ім. Максимовича КНУ ім. Т.Шевченка - <http://lib-gw.univ.kiev.ua/>

Додаток А

Плани семінарських занять з дисципліни «Образний світ сміхової культури»

Тема 1. Природа сміху та сміхової культури, дисципліни «гелологія».

- Поняття гелології як галузі теоретичного і практичного гуманітарного знання. Інтердисциплінарна природа гелології.
- Феномен сміху як предмет дослідження гелології.
- Сміх між соціумом і біологічною природою. Сучасна етологія та антропологія про природу сміху.
- Походження сміху. Від лоскоту до гумору. Сміх, гумор, мозок.
- Філогенез сміху та гумору. Ігрова та семантичні теорії походження сміху.

Тема 2. Античні теорії сміху.

- Іронія Сократа і Платона.
- «Поетика» Аристотеля як перша спроба філософської дефініції сміху та комічного. Комічне та потворне.
- Антична комедія (Аристофан).
- Антична сатира. Античні пародії та перверсії (Апулей, Петроній та інші).

Тема 3. Середньовічне та ренесансне ставлення до сміху.

- Християнське ставлення до сміху. Посмішка Христа.
- Амбівалентність середньовічної сміхової культури.
- Францисканський сміх. Сміх юродивих.
- Комічне та сміхове у Середньовіччя та ренесансному мистецтві.

Тема 4. Сміхова культура доби Модерну та Просвітництва.

- Раціоналістична філософія про природу сміху. Критика Декартом і Мальбраншем ренесансного відношення до сміху.
- Раціоналізм класицистської комедії (Мольєр).
- Сміх як ілюзорне ставлення до іншого з позиції переваги над його становищем (Т. Хобс).
- Дотепність і гумор як важливі якості шляхетної людини (Шефтебері). Роль дотепності в розшуку істини (Дж. Локк).
- Просвітницька сатира (Вольтер, Свіфт, Філдінг та інші).
- Кантівське вчення про сміх.

Тема 5. Романтичне ставлення до сміху.

- «Підготовча школа естетики» Жан-Поля як перехід від просвітницьких до романтичних установ щодо вивчення природи сміху.
- Задоволення від смішного. Різниця між сатирою та комічним. Епічний, драматичний та ліричний гумор.
- Романтична іронія, її різниця від інших різновидностей іронії.
- «Весела наука» Ф. Ніцше та її рефлексія на природу смішного.

Тема 6. Психоаналітична концепція сміху та смішного.

- «Дотепність та її ставлення до несвідомого» З. Фрейда.
- Тенденції дотепності.
- Механізм задоволення та психогенез дотепності.
- Мотиви дотепності.
- Ставлення дотепності щодо сновидіння та несвідомого.
- Дотепність та різновидності комічного.

Тема 7. Інтуїтивістська концепція сміху та смішного.

- «Сміх» А. Бергсона. Сміх як ефект від підміни живого механічним.
- Комізм форм і комізм жестів і рухів.
- Комічні мовлення.
- Прийоми комічного – повторення, інверсія, інтерференція серій.
- Комічні характери.

Тема 8. Народна сміхова культура. Сміх та смішне у мистецтві.

- Фольклор про обрядову форму сміхової культури. Жарти та ритуали як народні сміхові засоби.
- Народна сміхова культура як важлива царина культури. Гротескне тіло і гротескна драма.
- Карнавалізація життя. Матеріально-тілесний низ.
- Анекдот як народний сміховий жанр. Різновиди анекдотів.
- Природа комічного. Комічне як категорія естетики. Комічне та смішне.
- Присутність смішного та комічного у різних видах мистецтва.
- Комічні жанри. Природа комедії.
- Комічне у музики. Комічні музичні жанри.